

МЕДИЦИНА

Кызуурган аурруу

Кызуурган аурруу – уллуз э бурунгу изилген жугуучу вирус инфекциясы. Андан аурруу, суу болгон бир адам да жоккоду, болот да эмгемди.

Аурруу негизинде жукканын жалаң кызуурган аурруу кыжау (антирибический) замандарда этилген болушук кызуурганга болушук. Жаңыра кыпакчанд, жора артык улуу, терен тийош эсе да, алайда аны шытысы аз эсене эсе да (бегирек да башка бл кылолде), бир таксылканы да оздурмай, врачка жетерге керекди. Саулык саклауучу «КМР-де гигиена эм эпидемиология арасы» федеральный кырал учурданынны врач-эпидемиологу Галичиева Евгения Казгериева бл аны юсюндени ушатышты.

Кысыкка айтында, не затты бу кызуурган аурруу (бешен-толго) дегениби?

- Он адамда бл жаңууларга да кызуурган аурруу жукканын жаңыра кыпакчандан сора чыккыган артыкча кыркуулук вирус ауррууга саналады. невра системаны бузуу, кек бекканы халда башында, белгилекча, өлкөм бл башалады. Аурруу жугуучу унуу шытынуу - аурруган жаңуулары шытысында вирусду. Он кийик (бери, топко, энотиванди ит, чакан-шакал, борсуку, окусун, чыкчана, дидибирдикке, дагында башкалары) эм кой (итке, иштикке, тоңула, апа, тууар эм ууак аныкы малла) жаңууларда сакынады эма жаыйлады. Кызуурган ауррудан аурруган адамдан да жугууда аурруу.

Сау адамга негда жаңууларга кызуурган ауррудан аурруган жаңуулары шытысында вирус кыабалганы жери бл ати не киреди. Алайда он кыйып, мыйга бл тюрюкюр (шебей) бөлзөгө барды.

Кызуурган аурруу бек биринчи белгилери уа кыалайды болот?

- Кызуурган аурруу инкубация кезиуно (кесин билдирмей турган) он күндөн бир жылга, андан да көзгө созулады (орта эсеп бл 1-2 ай). Аурруу саусуну биттеу салнары тутмай, кыруусузга айлануу бл башланады. Башы аурруу, аууу кыруга аксыды, чаркыны температурасы бир аз көтөрүлөдү шукторлери, тамакгы аурдуулау, он кыругак жетел этеди, кысуарык келеди, кысуарга да болушук. Аны бир затка да келип бармайды, киши бл да сөлөңсөөргө оймейди, ашварга ынамайды, жукмайла кыйналады, аман тошле кереди, бир

юнөн, бу затлага сакь болуурга керекди:

- кийик, хауле жаңуулараны саны асыры кеп болмача этерге, иесик киштикени бл итени азайтырга; итени койде тутуну жорукларына бузуклык этмезге (эсепге алыу, гумхотларына нокта салыу, байлап тутуу, кызуурган ауррууга кыжау жыл сайын профилактика иммунизация этиу).
- ишлери кызуурган аурруу жугуурга кыркуулук болгон (итени тутуучула, учуула-промысловикле, ветеринар ишчиле, дагында башкала) адамлагы профилактика иммунизацияны курун бардыруу.
- Адамланы негда жаңуулараны кыпакчанд итени, киштикени бл башка жаңуулараны карантинге салып, он коню ичинде кырап тургулары ючюн, врач негда ала ны иелери мучмай жууктады ветеринар багыу уржиденинде специлисттер этирге кереклине.
- Жаңууларга кырауудан негда ала ны тигинден сора не зат ачыккыланганы юсюндөн кыабалганы адамга дарман салыну бардырган медицина учурденинга жазын билдиреди.

«Кыбылыктыга тошле, кыабалганы адам дейик, кызуурган ауррууга кыжау болушук» ун кыандан табарыкты?

- Жаңууларга кыабал, аууу чыгарга кыркуулук болгон адамга кызуурган ауррууга кыжау негда антирибический болушук этерге. Нальчикде «КМР-ни адамларына антирибический болушук эту жаңы бл республика ала» кыруалганды. Районда ала болушук район болнычаланы киргун эм травматология бөлөмлеринде этерди. Бугаытталга дери да инспекция жугууванна кыркуулук чыккыган адамга бл болушуку жаңыс да бир амалы антирибический иммуноглобулины аны чаркына заманды кийирдию (кыабалганы конюно да кышуп, биринчи он конюно ичинде) эма аны бле бирге иммунизацияны курун (0,5 г, 14, 30 семагма көре иньекцилланы алаи курсу эмада шуктино ичине 90 конюно укол этиу) бардыруу. Бизни кыралда хайрыланьган, тазаланьп концентрация этилген культуральный антирибический вакцина (КОКАВ) Саулык саклауучу Битурунуи Организациясыны изилтерини топу келишген бек хайрылы дарманды.

«Кызуурган ауррудан ауррууга эма андан өлпө кетерге не тюрлю сылтау болушук?»

- Бу ауррууга кыжау антирибический болушукчу системасы эма дармангаы хайрылыклары илгенгенерине да кырамай, кызуурган жаңууларны бл өлпөк кетиулерини сылтаулары быладыла:

- дарман (вакцина) бл профилактика бекчакырууну бардырууга керек болганыны юсюндөн билмелюк негда ол иште улуу көлпөкчү; алай бу;
- врачлагы кек барыу, алаи бу; а бл бакдырууну кеч башы, ботионда кыабалганын жерле бетде бл кыол бармакында болсола, кыпакчандан сора 1-3 күндөн кен кыалырга жаракы тойлорду;
- бошамал тохталганын профилактика багыу (башка учурда, шахарга (башка кырауу);
- кызуурган ауррууга кыжау дарман салыну кезиуноде кесин тап тутуну нызамына бузуклык эту (кеф этичю иги ичю, суук болуу, асыры бек арыу);

Евгения Казгериева, акырында энта да бир курсу. Кыабалганы адамга врач жетгини кыалай болушук этерге керекди?

- Эпидемия тутууга Кызуурган негда белгисиз жаңууар кыпакчанды жаракын аз да мучаман, он болганы кыабал бир теркирк сапын сортоп, суу бл амай жуурга, ызы бл кючюлюю 40-70 градус болган спиртин негда иуноу настакосун сорторго керекди. Андан сора, терк окуна травматология пунктка жетирди, тишчиликке кыркуу болушук эттеридели. Жараны койдорго (прижигачи) негда шовла салырга жарамды.

«Бек сау болушук. Хар затны юсюндөн да тынгылы аныгталышы.»

Ушакны АЛИКАЛАНЫ Владимир бардырганды.

КУЛЬТУРА

Кызуулукдан эсе сахнаны сайлаганды

Юрий Соломин бопонюнде 7-жылга кетти белгилеми. Он Чита шахарда музкыпталны юююрюнде 1935 жылда тууганды. Атасы Федорийны бл анысы Зинаиданы музхумлары алаы жашууры Юрийге бл Виталинге кырааны бл бериктеди – эски да айтылгыч российли актерла болгандыла.

Абаданы насыбы тутканды. Школдан сора ол документтерин Москоадаргы Шенкин аты театр училищеге этиди. Аны ары аптаныларнда уа, кызууачыны кыбыры-чычи жош эди. Кеси да белгиле орус актриса Вера Николаевна Пашеннаны классына тошеди. Ананга кеп жыланы ичинде дайым кызуулук болп турганды. Киноматографка да Юраны Вера Пашенна келтиргеди.

Саулай да ол 50 фильмеде, телесериалда да ойнаганды. Кызуурган сылтаулары уа тюрлю тюрлю эди – лирикалы, комедиялы эм башкала. Хар бирине эчки боюу, эчки шыны таба билгенди актер. Он баш жигитлени рольлары ойнаган бир кызуум фильминде 33 адамга «Они о России» уууну кеп алына келликди: «Адютант его превосходительства», «Дерсу Узала», «Хожение по мухам», «Блокада», «Мемория белой ночи», «Московская сага», «Объект номер 47» аны башкалары.

«ТАСС упоминком забыть» эм башкала. Ала бир негда тюрлю сойген фильмлери болгандыла: СССР-де, Болгарияда, Германияда, Чехословакияда, Японияда эм башка кырауларда.

Киносемемалада уа Юрий Соломин айтылгыч актерла эм режиссерла бл танышканды. Акыра Курасова, Оттакар Вавра, Михаил Капалтзов, Марк Донской, Кюмоки Куримаэ, Жанна Моро, Мария Влади бл ношумулери, ала бл ойнаган фильмлерини эчки ырызалык бл эскереди. Ала бл шукбуклу да жюрюктенди.

«Жаш замандында башлап ол ММР театрыда иштерген, аны терелерине тана, актерланы ансамблине тап жарашып кылаганды. Мында да ол орус эм европалык драматургуларны 50 пьесасына керелынганын спектакльледе баш рольланы ойнаганды. «Ревизор», «Царь Федор Иоаннович», «Дядя Ваня», «Гучина», «Чайка»,

ни халкь артистлери Э. Бистрицкая, В. Самойлова, Россияни халкь артисттери А. Михайлов, И. Муравьева, Ю. Каюров, Н. Корниенко эм кеп башкала. Алаы саньнда Россияни 30 сайлы артисти да барды.

Юрий Соломин театры терелени, репертуарда болгон бир кызуум спектакльлени да сакып турганды, дагында аны симфониялы оркестрин да. Башка театрда алай оркестр жукчу.

1990 жылда Соломини РФ-ни культура министрини кызуулугуна сагылады. Жалаңда эки жыл ишлегенди он мында, алай театр коллективени эски жоруклары бл онуланы тузакшындан азатлап, ала эркин айнырга этилт тынды. Чыгармачылык коллективлеге, актерлагы, режиссерлагы кыагыртуу улуу эди, аны себепли келишамалганды ол министрини шиктинге. Кызуулуктан эсе сахнаны сайлаганды.

Сауларды аспанды: СССР-ни Кызыргыстанды да халкь артисти, Россияни Кырал саугасыны лауреаты (бир неча кер), Мария Эл Республиканы искусстволары сайлы кызуулукчуусу. Кеп тюрлю орден да алганды. Ишине керп он дуняда атлары айтылган адамла бл да тобешю тобешю турды. Алаы саньндагы Англини корюваласы Елизаветы II, Нидерланды корюваласы кырапаланы президентлери, правительстволаны башкалары, жамат кызуулукчу-апа, алиме эм башкала.

Алай аланы арасында ол кеси бир нечачын эчки белгилейди. Соломин кызуу аурруган заманда, ала аны болушук этгенледели. Бек алаы медиклеге ырызалды ол, академикле Е. Назюк, М. Перельманнга, Р. Акчуриенко, хирург Юрий Гаврилович докторла В. Мезаева бл С. Романовагы, италиячи хирургла Рилоссини бл Игорь Котельникова.

«Ююр жашуу бл да кючюшюдо Южидеги Ольга бл, бир бирлени анылап, жыл замандарында бл бери берге жашайды. Кызы Дарьга 45 жыл болды. 20-жыллык туудуу Александрда уа аны эчки этемгиди.»

Басмага БИТИРЛАНЫ Аминат хазырганды.

Ведомстводан тышында охрانا

Тонаучулары амаллары тик тыюшгендиле

КМР-де ич ишле органыны ведомстводан тышында охранасыны бөлүмчолерини ишлери ала техника бл кыалай жалчылынгандарына бл керек болды. Он а не тюрлю объектинде да тонаудан саклауны иленингереги себепти этерди.

Жашуу койгон, фатрананы, гажракканы, тюкөлени, ослисени тийишли оборудуване бл тамам этип, алапы охрананы бир пунктуна кылауу тонауладан саклауучуны анылауу амалдарында биринди. Бопонюнде республикада ведомстводан тышында охрананы подразделениларында алай 11 пункт ишлейди. Кылауураа объектлени алай

щичыла алайга жетеркидиле.

Ведомстводан тышында охрананы кылауулары саклагыч объектле кюркүзүүсү болгандарына ышанчанды. Юлгоге, озган жылда бл быйлени бек алында ала саклагыч объектледе бир тонау да болмаганды.

Сертификациядан өткен кылауу оборудувананы уа Кыбарты-Малкварда РФ-ни МБД-ны «Охрана» кырал учурдениниси салады.

Елена СМОРОДА. КМР-де ведомстводан тышында охрананы пресс-службасы.

ИТОГЛА

От бла ойнама

КМР-ни он тошюуге кыжау кырап службасы быйланы алганды бери озган бек аны ичинде ишлени көрүлгөнлери, он чыгарганды. Бу кезиуде республикада 283 от тошюу болганды (былтыр – 309). Алада 10 адам өлгөндү, 29-су уа жаралы болгандыла. Былтырны бек анында уа 5 адам өлгөн эди, 92-си уа жаралы болган эдиле. Акча кырачына 15 миллион 760 миң сомгыра жеткендиде.

От тошюулерини аспасыны жашуу журтлада болганды – 36,6 процент. Алапы кыбоско адамла топон ичинде, от бла кюрюргенде сакь болмагандары ючюн (105 кезиу), электрооборудуваны хайрылангандан жоруклары бузганлары (63 кезиу), пещени салганында, иштетгенлеринде жорукларына сакылагандары ючюн болгандыла.

гендиде. Котөндан газ чымыны, ол ашанада жыйылган болур эди.

«Терк болушук» берген врачла аны Май району болнычаларына, андан а республикалы клиника болнычаларына реанимация бөлөмчолеринде жеттергендиде. Болсода ол бир неча күндөн өлгөндү. Аны терисини 75 процентни койгон эди. Бопонюнде газ нект атылганыны сыйтуу тийиле турды.

Бирде да бирге жыкып кырал службаны ишчилери 261 адамны кытуурган аныла, 647 миллион сом багысы ырыскы сакыланганды.

Арсен САВАНОВ. КМР-ни он тошюуге кырап службасы.

МУРДАРЛЫКЪ

Кыбакъ эшиклерини аллында ёлтюрпюп кетгендиле

Черек районда ОВД-ни тутуугаында болжылы халда турганын изилторуну кылауурда бөлөмчолерини мишчыны мишчыны сержанты Занкишпаланы Казим Отырары Жемта-лада аскер сый берилип асыралганды.

КМР-де МВД-ны пресс-службасы билдиргенге кере, 15-чи июньда 22 сагыт 45 минут бола, белгисиз адамла, сержантын Ксанас орамда юйюндөн тышына чакырган, алаи автомат саудаттан (алаи буолур денге ишеклик барды) атларып кеткендиде. Занкишпуну эки санда тийген окъ жараландан кыбакъ эшиклерини аллында өлпөк кытканды.

Занкишпаланы Ккубадинни жаны Кязим 1987 жылда 29-чу апрельде Отырары Жемта-лада тууганды. Ич ишлени органдарында 207 жылда декабрден бери ишлей эди. Кылулук этген жеринде, тууганы эгинде да аны жарык келлю жашына чакытылганды. Гитчегинден окууна ол спорт бла кюрюшкени, кесин мишчыны болуурга хазырганды. Анга жалаңда 23 жыл бола эди.

КМР-де ич ишлени министр, милицияны генерал-лейтенанты Юрий Томчак, криминал милицияны, жамат кыркуулукчу мишчыныны, жер-жеринде ВДВ-ни бл ОВД-ни башчылары эма аны сол ставклары бл сержант Занкишпаланы Казимни юйюрюне, жуукуларына да кылагыс эск бертендиде.

Ытыс

Кимге да болушурга хазыргы

Школну бошашгандан сора Замаланы Ахмат, Кыбарты-Малквар кырал эч мюлк академияны финансла эм кредит факультетине кирип, Нальчикде Кыбарты орамда ордан ала аптека околда администратор болуп ишлей башлаганды. Аны бл бир тюрлю жумушун юсюнде тобешгенге, адамлагы намыс эте билгенини, алапы не жарыларына да болушурга хазыргыган эчки белгилейди.

Мукаме КАРДАНОВ, РФ-ни Журналисттерини союзуну члени.

Жаңгы китап

Тууган жерибизни кесине тартхан сейир кючю

Мария бл Виктор Котлярлованы издательстволарында «Заповедная страна Кабардино-Балкария» деген ат бл жаңгы альбомлары чыккыганды. Китапда жыйылган сурат-текст материалла республикабызды, анда жашаган халкылары кесирине тартхан сейир кючлери хар не жаңы бл да толук керюргөн он береди.

Экибашлы Элюрус, айтылгы тау жерле – кыя тарпа, кеп километргеде созулган бузла, кытуурп келген черкеле, толук сулуу чучура, адамла ич танымалган таш бакча, терен келме, гара суулары талачыклары, тыйбайт жылы бл ишлеген тау дорбунна китапда башка – башка курсында керюштөгөн, ол санда кадан да. Кыбарты-Малкварини мурдорун кыраган халкылары тарыхлары, аны ара шахары эм «Нальчик» курорту, кыабартылыча бл малкварылыны чыгармачы-

лыкларын эм кеп башка затланы да табарга болушукду анда.

Мария бл Виктор Котлярлова – журналистле, литераторла, издательле – Кыбарты-Малкварда, аны тышында да кесирини тарыхка, этнологияга жораланган ишлери бл белгиледи. Чыгармачылык бл он бек жылдан аспам заманыны коршөди.

Он кезиуде ала жети жигден артык китап чыгарганды. Алапы хар бири да редакторлук иши бл, биик жодоштвоуу жарашдырылуу бл эчиди.

Котлярлованы издательстволары кыраууларында да битен китапла урга дизайнер Жанна Шогенованы кюлундан өтгөндиде. Альбомлагы кирген суратланы автору да олу, ала уа бир неча миндиде.

КМР-ни Президентини бл Правительствоосуны пресс-службасы.

УЧРЕДИТЕЛЬ:КЫБАРТЫ-МАЛКВАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АПАИЛАНЫ Музафар (баш редактору орусбасары, БЕИШАЯНЫ Муталип (баш редактору орусбасары), БИТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Ахсеев,ТОКЛУЛАНЫ Борис (жазуулы секретеры).

ТЕЛЕФОНА:
Редактору приемыни - 42-63-01. Баш редактору орусбасары - 42-38-21. 47-26-22. Жууалы секретар - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корреспонда - 42-63-52.

РЕДАКЦИНЫ БЕЛОМЧЕЛЕРИ:
Жамаат-политика бөлөм - 42-67-68, 42-24-02. Экономика бөлөм - 42-66-73. Культура бөлөм - 42-75-82, 42-68-72. Социалдык политика бөлөм - 42-66-76, 47-27-59. Жаңгылыкка эм спорт бөлөм - 47-26-39, 42-66-71. Письмова эм реклама бөлөм - 42-94-94. Тылмачыла бөлөм - 47-31-28. Сурат ачуучула - 42-75-82, 42-66-76. Бухгалтерлери - 42-38-28. Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бл кызагы жюрютмейди. Кюлж жамалгагы рененен этилгенди эм ала артка кыайтырмаймдыла.

Газетде басылганын материалла айтылган оюмда редакцияны оюму бл кесимизге болушукду. Алаи айтылган хар зат ючюн, Россия Федерацияны басмага юсюндөн законду тийишлиликте, материалды авторлары кесери жууапталды.

Редакция авторларды 400 тасет тийишкен (машичка бл жазылган 5-6 бет) кесини адамды.

Газет Басмагы эм аспасыны информацийны эркинликтери кюрюуу жаңы бл Кыбарты-Малкварини коруну инспектиюда 1994 жылда 14-чо июльда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетини басмага КыМР-ни Информационно-коммуникация, жамат биртуулук эм жаш теленио ишлери жаңы бл министрстволаны компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция аты республиканы полиграфкомбинатына басылганды, Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33.

Газетини ислерине таптыруу ючюн КМР-ни почта асылы федералдык Управленины жууапталды.

Телефонла: 42-06-51, 42-19-97. Газеттини редакциясына келуучю КМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууапталды. Телефон: 42-69-34.

Номерге графике кере 19 сагытча кюл салындан, 21.00 сагытча кюл салынганды.

РЕДАКЦИНЫ АДРЕСИ:

ГАЗЕТИНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА:
Апайланы Музафар-дежурни редактору; Гайланы Рита - жууалы секретеры орусбасары; Ахматланы Шахмат (1,2, 4-чю бетле), Зезаланы Лида (3,5,6-чы бетле), -корреспондторла

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 5